

Nokkrar tölur úr skýrsluhaldi mjólkurframleiðslunnar 2023

Fyrir skömmu var gerð grein fyrir niðurstöðum skýrsluhalds nautgriparæktarinnar hvað afurðir varðar en ýmsa meiri tölfraði er að finna í gagnagrunni skýrsluhaldsins. Hér á eftir verður gerð grein fyrir nokkrum þeirra.

Guðmundur Jóhannesson.

Fyrir að verða aldarfjórðungi kom fyrsti mjaltþjónninn til notkunar hérlendis og síðan hefur orðið sprenging í útbreiðslu þeirra samhliða breytingum á framleiðsluáðstöðu. Á síðasta ári (2023) var svo komið að 54,4% búanna notuðu þessa mjaltatækni. Á þessum búum standa 70,9% kúnna og þau framleiddu 73,2% allrar innlagðrar mjólkur eða nálægt þremur fjórðu hlutum. Þetta er eftir því sem ég kemst næst hæsta hlutfall mjaltþjóna í heiminum. Þarna hefur orðið mikil breyting á aðeins fimm árum en árið 2019 voru mjaltþjónar á 40,6% búna og 54,6% kúnna voru mjólkaðar með þessari tækni.

Förgunarástæður kúnna á síðastliðnu ári voru um margt áþekkar og fyrri ár. Júgurbólga er tilgreind sem aðalástæða hjá flestum kúnna, eða 21,5%. Næstalgengasta förgunarástæðan er ófrjósemi eða kýrnar hafi ekki fest fang sem er tilgreint í 17,9% tilfella og því næst eru litlar afurðir sem eru aðalástæða förgunar í 10,0% tilvika. Aðrar ástæður eru sjaldgæfari, af þeim má nefna júgurgalla (7,9%), áföll við burð (4,3%) og há frumutala (4,1%). Baráttan við júgurbólgu er því sem fyrr aðalförgunarvaldurinn ásamt því að ekki tekst að koma kálfi í kýrnar.

Förgunarástæður kvígna á árinu 2023 eru líkt og fyrri ár tengdar ófrjósemi eða því að ekki tókst að koma kálfi í þær. Af þeim kvígum sem fargað var á árinu var 46% fargað vegna þessa og þær voru að meðaltali 963 daga gamlar. Það verður því ekki sagt annað en fullreynt hafi verið með þær. Aðrar ástæður eru fyrst og fremst þær að kvígurnar farast heima á búi eða þá að þeim er fargað af ýmsum orsökum. Samtals voru það rúmlega 1.800 kvígur sem var fargað eða þær drápust á árinu. Miðað við að ásetningur kvígna er um 10 þús. á ári hverju eru þetta hátt í 20% sem ná því ekki að verða mjólkurkír og a.m.k. helmingur þeirra vegna þess að þær festa ekki fang.

Alls voru greind 199 þús. kýrsýni á árinu frá 487 búum. Samkvæmt reglugerð um stuðning í nautgriparækt þarf að skila kýrsýnum 8 sinnum á ári. Í fyrra var meðalfjöldi kýrsýnataka 8,6 á bú en nokkur breytileiki milli búna, eða frá 5 til 12 skipti yfir árið. Alls var 34.151 kýr skýrslufærð á árinu þannig að þetta jafngildir 5,8 sýnum á kú til jafnaðar, eða 7,9 sýni á árskú. Það sýnir okkur að þátttaka í sýnatöku er góð þó auðvitað megi gera betur. Þær mælingar sem kýrsýnin gefa eru mikilvægt tæki við bæði bústjórn og í ræktunarstarfinu. Mikilvægt er að sýnatakan sé framkvæmd með reglubundnum hætti og að vandað sé til hennar.

Kynhlutfall fæddra kálfa var eins og fyrr skekkt en áþekkt og verið hefur. Nautkálfar voru 53,2% fæddra kálfa samanborið við 53,1% árið áður. Ef horft er til afdrifa fæddra kálfa þá voru 64,8% nautkálfa settir á til lífs. Þetta hlutfall er ívið lægra en árið þegar hlutfallið var 66,2%. Hlutfall þeirra nautkálfa sem slátrað er nýfæddum hækkar eilítið milli ára, eða í 14,5% úr 14,0%. Samdráttur í ásetningu nautkálfa á sér án efa skýringu í slakri afkomu nautakjötsframleiðslunnar. Af nautkálfunum fæðast 17,3% dauðir eða farast í fæðingu og 2,7% þeirra drepast innan 20 daga frá fæðingu.

Ef horft er til afdrifa fæddra kálfa þá voru 64,8% nautkálfa settir á til lífs.

Á árinu 2022 voru þessi hlutföll 16,2% og 3,1%. Ef litid er til afdrifa kvígukálfa eru 85,5% þeirra settar á til lífs en þetta hlutfall var 86,0% árið áður. Förgun nýfæddra kvígna er svo gott sem óþekkt fyrirbæri en 0,7% er slátrað nýfæddum og er engin breyting frá fyrra ári þegar 0,8% var fargað. Hlutfall þeirra kvígna sem fæðast dauðar eða drepast í burði er 11,8% en var 10,9% árið áður.

Þær kvígur sem drepast innan við 20 daga aldur telja 1,7% sem er sama hlutfall og 2022.

Á þessu má sjá að úr þeim kálfadauda sem verið hefur viðvarandi hefur ekki dregið, því miður. Rétt er að taka fram að engar vísbendingar eru um að skráningar séu með þeim hætti að kálfar sem fargað er heima séu skráðir dauðfæddir þannig að skýringanna er ekki að leita í þeim þætti. Ekki hefur tekist að finna skýringu á miklum fjölda dauðfæddra kálfa hérlendis, sem er mun meiri við 1. burð en seinni burði, þó víða hafa verið leitað. Ljóst er þó af þeim rannsóknum sem gerðar hafa verið að skýringanna er ekki að leita í neinu einu ákveðnu heldur koma fleiri en einn þáttur að. Þar má nefna erfðabátt en fundist hefur arfgengi þó lágt sé.

Nú er í gangi verkefni þar sem greina á erfðamengi dauðfæddra kálfa með það í huga að mögulega

megi finna mein- og/eða banagen í stofninum. Um hvort svo sé er þó of snemmt að fullyrða eitthvað. Annar þáttur er almenn bústjórn. Í könnum sem RML framkvæmdi meðal bænda fyrir nokkrum árum kom í ljós að tíðni dauðfæddra kálfa var meiri þar sem áætlaður burðartími 1. kálfs kvígna var ekki þekktur og að verklag kringum burð virtist einnig hafa áhrif. Þannig virtist tíðni dauðfæddra kálfa vera meiri á búum þar sem kýr og kvígur voru settar í burðarstíu eftir að burðarferli hófst. Einn þáttur er rétt að nefna og það er stærð kálfa en stærri fæddum kálfum hlýtur að öllu jöfnu að fylgja erfðari burður. Þar kemur einkum þrennt til. Í fyrsta lagi kann að vera svo að við fóðrum kvígurnar ekki rétt frá fangi að burði. Í öðru lagi er það þekkt að ákveðin naut gefa stærri fædda kálfa en önnur og í þriðja lagi eru það áhrif móðurinnar sem geta verið með þeim hætti að þær gefi sjálfar stóra kálfa eða bygging þeirra sé þannig að burður verði erfður.

Í þessu sambandi eiga þær einkunnir sem nú eru birtar fyrir burð fedraáhrif og burð móðuráhrif að geta hjálpað okkur og í það minnsta eigum við ekki að nota naut með lága einkunn fyrir burð fedraáhrif á kvígur.

Höfundur er ábyrgðarmaður í nautgriparækt.

LÁGNEFJU
30 ÁRA
AFMÆLISÚTGÁFA.

Þú færð
ámoksturstaekin
í kaupbæti *

MF 5S

Ámoksturstaekin fylgja frítt með + veglegur aukahlutapakkil*

Tilboðið gildir út, mars 2024. Hafið samband við sölumenn okkar fyrir frekari upplýsingar.

*Tilboðið gildir fyrir afmælisútgáfu af MF 5S 125 og MF 5S 145, miðað við forsniðna búnaðarlýsingu og ámoksturstaekin fylgja frítt með.

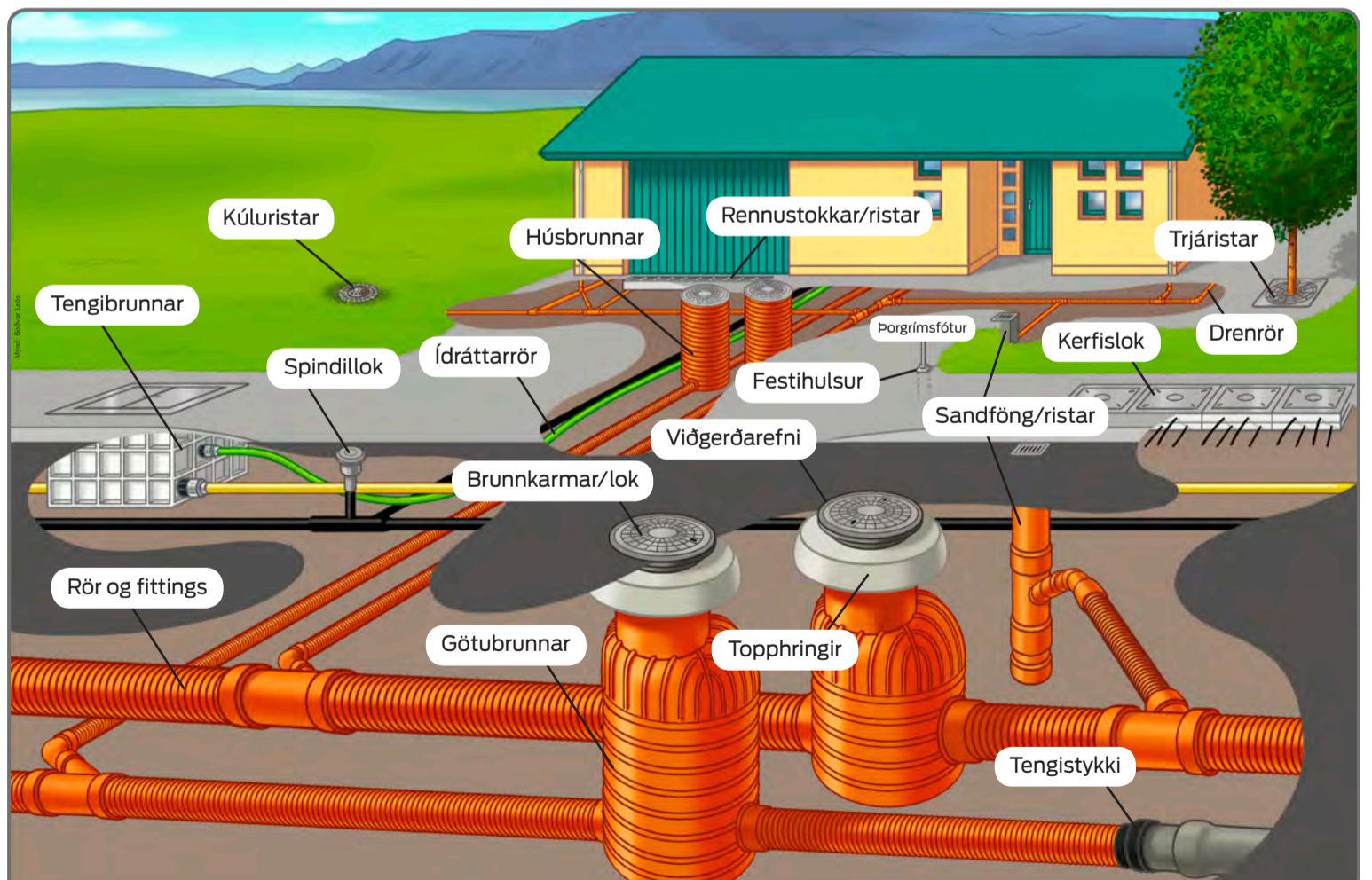

Gagnheiði 35,
Selfossi
Sími 4800080
www.buvelar.is

BÆNDAGED Geðorðin 10

- Hugsaðu jákvætt, það er léttara
- Hliúðu að því sem þér þykir vænt um
- Haltu áfram að læra svo lengi sem þú lifir
- Lærðu af mistökum þínum
- Hreyfðu þig daglega, það léttir lund
- Flæktu ekki líf þitt að óþörfu
- Reyndu að skilja og hvetja aðra í kringum þig
- Gefstu ekki upp, velgengni í lífinu er langhlaup
- Finndu og ræktaðu hæfileika þína
- Settu þér markmið og láttu drauma þína rætast

baendaged.bondi.is

Veitulausnir

MÁLMSTEYPA
Þögríms Jónssonar ehf.

Miðhrauni 6, 210 Garðabæ, s. 544 8900
m@malmsteypa.is malmsteypa.is